

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนับวันจะมีแต่กว้างขวางมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากโลกพัฒนาและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นและเติบโตไปมาก มีการพัฒนาการรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความเสมอภาคและคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการกระจายความรู้สู่สถานศึกษา ชุมชน และสังคมไทย ให้คนไทยสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวก ง่าย และรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 22)

จากสาระสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอให้มีการปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนทางการศึกษาในหลายเรื่องพร้อมกัน คือ ปรับเปลี่ยนความมุ่งหมาย หลักการ สิทธิหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ แนวทางเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพการศึกษา ระบบงบประมาณ โดยเฉพาะเรื่องสื่อและเทคโนโลยีการศึกษานั้นนับว่ามีการกำหนดแนวทางไว้ชัดเจนกว่าทุกครั้ง ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 ว่าด้วยเรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 ถึง มาตรา 69 “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542” สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นให้สถาบันศึกษานำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนจัดให้มีสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเพียงพอ และเร่งรัดการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : บทนำ)

จากสภาพปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเป็นอยู่มากขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและผลักดันให้เกิดการประยุกต์ใช้งานด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบส่งผลต่อการศึกษาและเกิดการเปลี่ยนแปลงขบวนการทางการศึกษา สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ย่อมต้องปรับตัว เพื่อตอบสนองต่อการใช้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์และการสื่อสารคมนาคมซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การรับรู้ข่าวสารการค้นหาข้อมูล เพื่อ

การเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ยีน ภูสุวรรณ. 2540 : 113-118)

แนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในเรื่องของเป้าหมายของการจัดการศึกษายุคใหม่ว่าการจัดการศึกษายุคใหม่นั้นควรมีเป้าหมายหลัก คือ ต้องมีสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ครบถ้วน ทันสมัย และมีคุณภาพเหมาะสมทั้งสาระ รูปแบบของสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน หรือเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และสอดคล้องกับความจำเป็นของการเรียนรู้ ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง (ประเวศ วะสี และคณะ. 2545 : 78) แม้ว่าเทคโนโลยีทางการศึกษาจะมีความสำคัญ และมีความจำเป็น ทั้งยังได้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาก็ตาม แต่เทคโนโลยีทางการศึกษาก็ยังไม่แพร่หลายในสถานศึกษาขนาดเล็กมากนัก (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. 2533 : 10)

ส่วนมากมักจะประสบปัญหาด้านงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนที่มีผลทำให้วัสดุ อุปกรณ์ไม่มีหรือไม่เพียงพอ ปัญหาด้านความรู้ความสามารถในการใช้ไม่มี ซึ่งความต้องการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในการเรียนการสอนนั้นยังมีอยู่มาก ซึ่งในด้านบุคลากรควรเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในด้านนี้อย่างแท้จริง วัสดุ อุปกรณ์ก็ควรเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ในด้านงบประมาณก็ควรใช้ให้เป็นประโยชน์และเป็นไปอย่างประหยัด โดย คิดค้นวิทยาการใหม่ ๆ เสมอ เพื่อที่จะรองรับกับงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ ใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่ฟุ่มเฟือยให้น้อยลงและเน้นวิธีการให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ (ศุภิภรณ์ อัจฉนาเสียว. 2540 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า “บางโรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์แล้วไม่รู้จักนำมาใช้เสมือนมีเครื่องกลไกอยู่ แต่ไม่รู้จักใช้ก็คล้ายกับหุ่นจำลองที่เอาไว้ดูเล่นเท่านั้นเอง...” (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546 : บทนำ) ได้กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหา คือ โรงเรียนมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัย เช่น สภาพครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อจำกัดเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดอัตรากำลังครูและข้อจำกัดด้านงบประมาณของรัฐ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหาร ครู นักการศึกษาจะต้องร่วมกันพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเร่งด่วน ดังนั้นคุณภาพการศึกษาจึงเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกขนาด โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีข้อจำกัดด้านปัญหาอุปสรรคหลายประการ และจำเป็นต้องดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์การสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการบริหารการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติและเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับการจัดการศึกษาของคนไทยอนาคต จากข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

พร้อมทั้งสำรวจบริบททั่วไปของสภาพปัญหาด้วยตนเองในสถานศึกษาขนาดเล็ก ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) พบว่า มีข้อจำกัดของสภาพปัญหา อุปสรรคในการจัดการศึกษา คือ ขาดความพร้อม ด้านปัจจัย โดยเฉพาะมีบุคลากรครูไม่ครบชั้น งานในหน้าที่รับผิดชอบมีมาก ซึ่งเป็นปัญหาและ อุปสรรคสำคัญทางด้านงานวิชาการของโรงเรียน ส่วนด้านวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี งบประมาณของสถานศึกษามีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้เรียน และไม่ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมโลก ขาดแหล่งสืบค้นความรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องทำหน้าที่การสอนเหมือนครูผู้สอน จึงขาดการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงาน ของบุคลากรภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การบริหารงานเทคโนโลยี การศึกษาไม่มีความชัดเจนและขาดประสิทธิภาพ (โรงเรียนวัดท่าใหม่. 2547 : 3-5)

จากสภาพปัญหาและข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาขนาดเล็กจัดการศึกษาไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อนำมาใช้ควบคู่กับการบริหารการศึกษา โดยมีการแนะนำ ช่วยเหลือ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายได้มาตรฐานที่กำหนด เพื่อทำการวิจัยและพัฒนา แนวทาง การบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีความเหมาะสมกับ สภาพบริบทในสถานการณ์จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของ สถานศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก
3. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา ขนาดเล็ก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้นำไป ประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก และใช้เป็นแนวทางให้ สถานศึกษาขนาดเล็กอื่น ๆ นำไปพัฒนาระบบการบริหารงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโหง

1. เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) กับโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโหง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันในด้านจำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตลอดจนปัญหาในด้านการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษา

2. เป็นการศึกษาวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้มีกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัย คณะผู้บริหารและครูของทั้ง 3 โรงเรียน

3. เป็นการศึกษาเฉพาะสภาพปัญหาและความต้องการ ตลอดจนร่วมกันสร้างแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีทางการศึกษาขึ้นเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียน โดยได้ร่วมกันพิจารณาให้โรงเรียนวัดท่าใหม่ เป็นตัวแทนในการศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารเทคโนโลยีทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป็นกรณีศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโหง ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งสภาพที่ตั้งในชุมชนชนบทและมีข้อจำกัด ในด้านบุคลากรด้านงบประมาณและด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนรวมทั้งโรงเรียนยินดีอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษา

ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.2 แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก

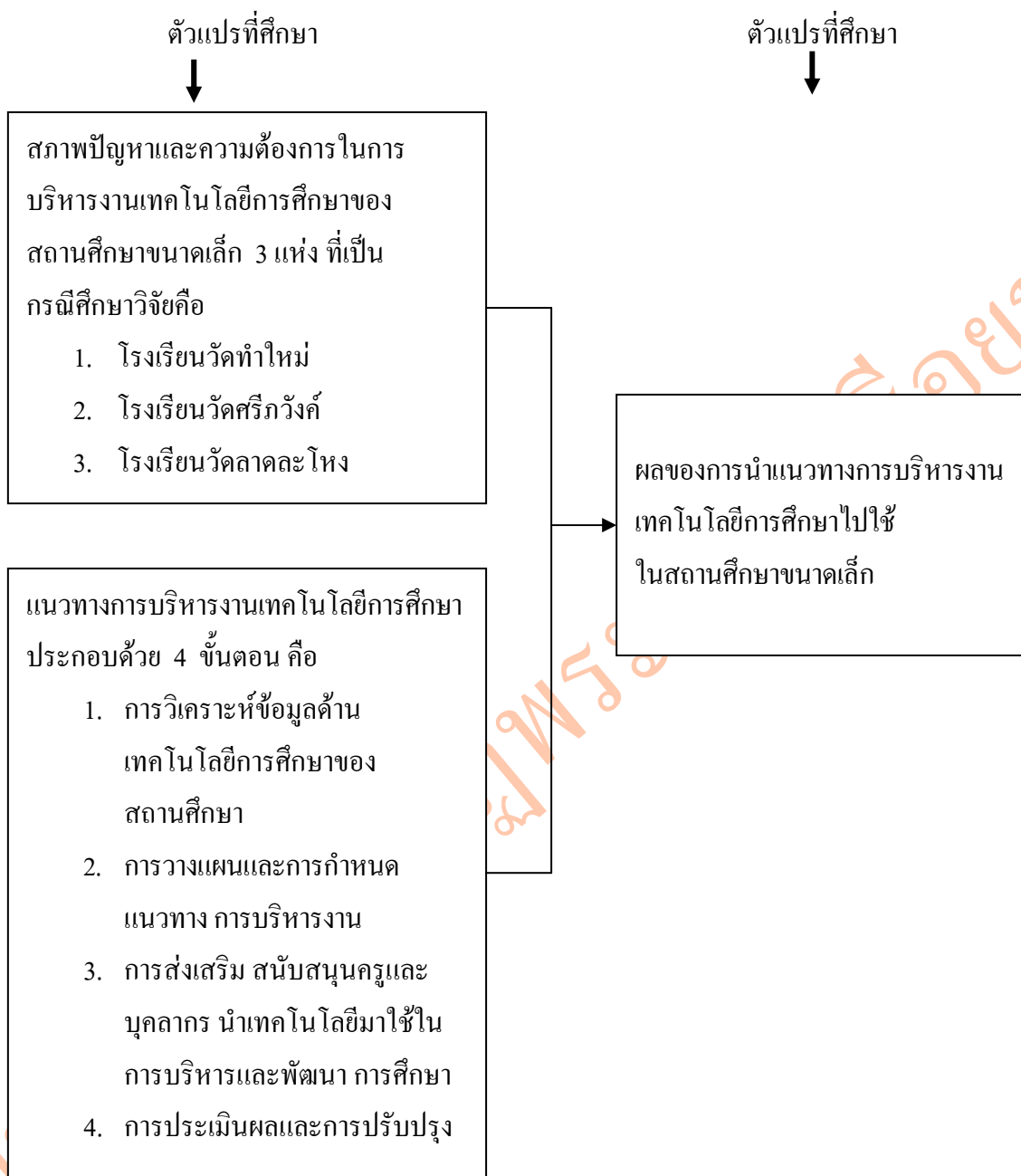
2.3 ผลของการนำแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาไปใช้

ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก กรณีศึกษา โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโงง ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎีหลักปฏิบัติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 68) ซึ่งได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตาม ขอบข่าย และภารกิจการบริหาร และจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล กล่าวถึง แนวทางการบริหาร จัดการเทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้ 1) สำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา 2) วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาใช้ในการ บริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 3) ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้าน ต่าง ๆ ของสถานศึกษา 4) สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อศึกษามาใช้ในการ บริการและพัฒนาการศึกษา 5) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและ ทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 6) ส่งเสริม ให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 7) ติดตามประเมินผลการใช้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ แนวคิดของ หลอด บุญญานันต์ (2547 : 17-34) ที่ได้กล่าวถึง วิธีการบริหารเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา ว่าประกอบด้วย การวางแผนเป็นกระบวนการในขณะปฏิบัติการ โดยสอดคล้องกับธรรมเนียมของ โรงเรียน ซึ่งไม่ใช่แผนตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง บรรานและคนอื่น ๆ (Brown and others. 1985 : 35) ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาว่า ประกอบไปด้วย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดทรัพยากร ประกอบด้วย บุคลากร เทคโนโลยีการศึกษา สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การประเมินและปรับปรุง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบความคิด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง ข้อค้นพบที่เกิดจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน บริบทของสถานศึกษาและสภาพการดำเนินการเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีทางการศึกษา จากการร่วมสนทนากลุ่ม ระหว่างผู้วิจัย คณะผู้บริหารและครูของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ และโรงเรียนวัดลาดกระโงง ในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง ขั้นตอนและรายการปฏิบัติของแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการประชุมและลงความเห็นร่วมกันของผู้วิจัยและคณะผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ และโรงเรียนวัดลาดกระโงง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2) การวางแผนและการกำหนดแนวทางการบริหารงาน 3) การส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา 4) การประเมินผลและการปรับปรุง

ผลการใช้แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง ผลในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการทดลองใช้แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูและกรรมการสถานศึกษา

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ใช้เป็นกรณีศึกษาวิจัย ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ และโรงเรียนวัดลาดกระโงง ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท และมีข้อจำกัดในด้านบุคลากร งบประมาณและด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาใกล้เคียงกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายทางการศึกษา มีแนวทางในการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก
2. สถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถนำแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความทันสมัยมากขึ้น